

Sveriges förenade studentkårer

Handläggare: Jenny Andersson Datum: 2013-10-18 Dnr: PA2-1/1314

Remissvar: en ny ungdomspolitik

SFS har fått möjlighet att lämna sina kommentarer till remisspromemorian "En ny ungdomspolitik" (U2013/4442/UC)

Dag som ovan,

Erik Pedersen, vice ordförande
08-54570107
erik.pedersen@sfs.se

Jenny Andersson, utredare
08-54570111
jenny.andersson@sfs.se

Sveriges förenade studentkårer

1. Sammanfattande och inledande kommentarer

SFS delar den åsikt som förs fram i promemorian, nämligen att ungdomspolitikens inriktning och den politiska styrningen måste bli tydligare. Vi tror samtidigt inte att de förslag som presenteras i promemorian kommer att leda till en tydlig förbättring av ungas levnadsvillkor, vilket är ungdomspolitikens syfte.

SFS vill se fler och tydligare mål för ungdomspolitiken. Det skulle underlätta uppföljningen av politiken och göra det lättare att utkräva ansvar om målen inte uppfylls. Målen bör också kompletteras med konkreta åtgärder för att maximera möjligheten att förbättra ungas levnadsvillkor. I slutet av remissvaret presenterar vi ett antal förslag till mål och åtgärder för den handlingsplan som regeringen planerar att lägga fram i kommande proposition.

SFS tycker inte att målet om ”verklig tillgång till välfärd” inom ungdomspolitiken ska tas bort. Vi förespråkar istället ett mål som utgör en kombination av det gamla målet och promemorians förslag. Målet skulle då lyda: ”[u]ngdomar ska ha makt att forma sina liv, ha verklig tillgång till välfärd och ett reellt inflytande över samhällsutvecklingen.”

Slutligen välkomnar SFS promemorians förslag att göra resultaten från uppföljningarna inom ungdomspolitiken mera lättillgängliga och att metoder för att förbättra ungas levnadsvillkor ska spridas bättre. SFS ser också positivt på att det civila samhällets organisationer ska bjudas in att delta i genomförandet och uppföljningen av ungdomspolitiken.

Definitioner

Målgruppen för ungdomspolitiken är personer mellan 13-25 år. SFS representerar studenter i högre utbildning och ger därför sina synpunkter utifrån den gruppens perspektiv. Drygt 40 procent av varje årskull fortsätter vidare till universitets- och högskolestudier. Det betyder att studenter utgör en relativt stor andel av den del av ungdomsgruppen som avslutat gymnasiestudier. Studentgruppen är heterogen och består inte bara av människor under 25. Många börjar studera senare i livet och en femtedel av studenterna är föräldrar. Eftersom promemorian handlar om ungdomspolitiken så har SFS dock valt att fokusera på problem som antingen berör studentgruppen som helhet eller framförallt studenter under 25 år.

I det här remissvaret använder SFS begreppet studenter för personer som studerar vid universitet och högskola och studerande när även personer som deltar i andra typer av eftergymnasial utbildning som exempelvis folkhögskola eller yrkeshögskola inkluderas.

2. Allmänna synpunkter

Uppdelningen kvinnor och män

Genomgående i promemorian talas om pojkar och flickor och unga kvinnor och mäns levnadsvillkor. SFS tror att det är viktigt att belysa hur kön påverkar unga människors livssituation. Det är samtidigt viktigt att inkludera alla kön och inte utgå från att alla unga människor tillhör gruppen pojkar/män eller flickor/kvinnor. I de texter som ligger till grund för ungdomspolitiken krävs rent generellt en större medvetenhet om att alla unga människor inte definieras som kvinnor/flickor eller pojkar/män.

Unga transpersoner borde dessutom vara en prioriterad grupp inom ungdomspolitiken eftersom undersökningar visat att de har en betydligt sämre psykisk hälsa jämfört med cispersoner.¹ Regeringen har tidigare meddelat att transpersoners rättigheter ska prioriteras inom andra politikområden och det vore naturligt att gruppens rättigheter får en stor tyngd också inom ungdomspolitiken.

Svårtillgänglig text

SFS upplever språket och informationen i remisspromemorian som svårtillgänglig. Typsnittet är dessutom så litet att det blir svårläst, inte minst för någon som har synnedsättning, men även för andra. Förslagen till en ny ungdomspolitik måste vara lätta att ta till sig. Det gäller inte minst om målet att ”unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen” ska kunna uppnås.

Handlingsprogram för 2014- 2017

Det är beklagligt att handlingsprogrammet som regeringen har för avsikt att inkludera i propositionen inte kommer att gå ut på remiss. Handlingsprogrammet ser SFS som det mest betydelsefulla dokumentet att ta del av och kommentera. Det är också olyckligt att inte handlingsprogrammet nämns i någon större utsträckning i remisspromemorian och att det inte framgår av remissinbjudan att remissinstanserna är välkomna att lämna förslag till programmet.

¹ Cisperson används för personer vars biologiska kön, juridiska kön och könsidentitet hänger ihop

3. Kommentarer till promemorians förslag

Nytt mål för regeringens insatser

- SFS motsätter sig förslaget att ersätta tidigare mål för ungdomspolitiken med det övergripande målet: ”Ungdomar ska ha makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.” SFS tycker istället att målet ska formuleras som att: ”Ungdomar ska ha makt att forma sina liv, ha verklig tillgång till välfärd och ett reellt inflytande över samhällsutvecklingen.”

SFS tycker det är bra att en skrivning om ungas makt att forma sina liv förs in i det övergripande målet för ungdomspolitiken. Det betonar unga människors behov av självständighet, vilket behövs. Tuffare konkurrens på arbets- och bostadsmarknaden gör att många unga människor är beroende av sina föräldrar i betydligt större utsträckning än vad de skulle vilja vara. Att öka ungdomars självständighet bör därför vara en viktig del av ungdomspolitiken.

Det nya målet fångar samtidigt inte upp unga människors behov av allmän välfärd i tillräcklig utsträckning. Betydelsen av ungdomars verkliga tillgång till välfärd var enligt den regering som införde målet ”möjlighet till en god materiell, kulturell och social levnadsstandard.”² Många unga människor saknar idag en grundläggande trygghet i form av säkra anställningar, skydd genom socialförsäkringar och en trygg boendesituation. SFS menar att de nu gällande målet som säger att ungdomar ska ha ”verklig tillgång till välfärd” bättre angriper de problemen.

SFS tycker inte heller att regeringen bör ta bort betoningen på ”verklig tillgång” när det gäller målet om inflytande. För att slippa den språkliga upprepningen kan begreppet reellt inflytande användas istället. Det nya övergripande målet borde därmed formuleras som att ”[u]ngdomar ska ha makt att forma sina liv, ha verklig tillgång till välfärd och reellt inflytande över samhällsutvecklingen.”

SFS tycker fortfarande att det övergripande målet är vagt och mera liknar en vision än ett tydligt och uppföljningsbart mål. Vaga mål ger sällan några konkreta resultat om det inte kombineras med uppföljningsbara delmål och konkreta åtgärder. SFS ser det som en stor risk att ungdomspolitiken blir tomma ord och ouppfyllda förväntningar om den bara innefattar det övergripande mål som föreslås. Behovet av tydligare mål diskuteras vidare i avsnitt 4.

² Proposition 2004/05:2 s.28

Uppföljning och analys

- SFS anser sig inte ha tillräcklig kunskap för att kunna ta ställning till förslaget att upphäva de fem huvudområdena för analys, samordning och redovisning som finns idag.

Det är bra att systemet för uppföljning av ungdomspolitiken ses över. Det är viktigt att resultaten från uppföljningen blir lättillgängliga och får större spridning än idag. SFS stödjer därför ungdomsstyrelsens förslag att upprätta en webbaserad databas för ändamålet. SFS är också positiva till att metoder för att förbättra ungas levnadsvillkor ska spridas bättre till framförallt kommuner, landsting och organisationer i det civila samhället som arbetar direkt med ungdomar.

Det är problematiskt att resultaten från tidigare uppföljningar sällan använts som underlag för politiska beslut.³ Uppföljningens huvudsakliga syfte måste vara att skapa kunskap om ungdomars levnadsvillkor, kunskap som i sin tur kan leda till effektiva insatser. Om indikatorerna blir mer relevanta och resultaten lättillgängliga kan det leda till att ungdomspolitiken får ett större genomslag, men det är inte tillräckligt. SFS menar att det behövs en betydligt tydligare koppling mellan resultaten från uppföljningen och de mål och åtgärder som regeringen planerar. Den politiska styrningen inom ungdomspolitiken måste bygga på kunskap om unga människors villkor och politikens effekter måste utvärderas med hjälp av passande indikatorer.

SFS är positiva till att uppföljningen förändras men kan inte skapa sig en tillräcklig uppfattning av hur det nya systemet kommer att fungera för att kunna ta ställning för eller emot det. I avsnittet nedan ger SFS förslag på ett antal uppföljningsbara delmål och därtill hörande åtgärder som vi vill se i ett kommande ungdomspolitiskt handlingsprogram.

4. SFS förslag till innehåll i handlingsprogram

Uppföljningsbara mål och konkreta åtgärder

SFS delar den åsikt som förs fram i promemorian, nämligen att ungdomspolitikens inriktning och den politiska styrningen måste bli tydligare. SFS tror samtidigt inte att de förslag som presenteras kommer att leda till en tydlig förbättring av ungas levnadsvillkor, vilket är ungdomspolitikens syfte. För att en politisk strategi ska bli så effektiv som möjligt krävs konkreta åtgärder kopplade till tydliga och uppföljningsbara mål. En sådan tydlighet skulle ge ungdomspolitiken mera tyngd och underlätta ansvarsutkrävandet för oss som

³ Statskontorets rapport "Ett effektivare uppföljningssystem för den nationella ungdomspolitiken" s.44

Sveriges förenade studentkårer

representerar unga människor. Alla mål behöver inte nödvändigtvis vara kvantitativt mätbara men ambitionen måste vara att de kan följas upp på något sätt. I nästa avsnitt finns en lista över ett antal mål och åtgärder som SFS skulle vilja se i handlingsplanen för åren 2014 till 2017.

Förslag till mål och åtgärder

Fler bostäder för studenter och unga

För att ha ”makt att forma sitt eget liv” är en egen bostad helt avgörande. Vi ser idag att personer tackar nej till utbildningsplatser för att de inte finns bostäder och att studenter och unga tvingas bo hemma hos sina föräldrar mot sin vilja. Det betyder att många unga människor inte alls upplever att de har makt att forma sina liv.

Det fattas omkring 20 000 bostäder för studenter och betydligt fler för hela gruppen unga. Under 2000-talets tre första år påbörjades över 6000 nya studentbostäder, medan de senaste åren bara påbörjats några hundra. Regeringen har gjort ett antal satsningar för att öka utbudet av bostäder för studenter och unga, men SFS saknar fortfarande ett konkret mål för hur många nya bostäder som regeringens politik ska generera. Det är i nuläget högst osäkert hur stora effekter regeringens politik faktiskt kommer att få. I exempelvis Norge finns en mycket tydligare ambition vad gäller byggande av studentbostäder med konkreta mål över hur många bostäder som ska byggas per år. SFS önskar att den Svenska regeringen följer det norska exemplet.

Möjliga indikatorer för uppföljning: SCB:s statistik över antal påbörjade mindre hyresrätter och studentbostäder. Boverkets statistik från Bostadsmarknadsenkäten.

Förslag till åtgärder: Statligt stöd till små hyresrätter och studentbostäder för att stimulera nyproduktion av bostäder. Tydligare styrning av kommunerna genom hårdare reglering av bostadsförsörjningsansvaret och ekonomiska incitament i form av ersättning till de kommuner som levererar nya bostäder särskilt avsedda för unga och studenter.

Säkrare andrahandsuthyrning

Andrahandsmarknaden har blivit ett nödvändigt alternativ för många unga och studenter eftersom bristen på bostäder är så stor. Regeringen har gjort klart att andrahandsboendet ska öka och genomfört en rad reformer för att öka uthyrningen. Dessvärre har reformerna inneburit en ökad osäkerhet för hyresgästerna. Eftersom unga människor redan idag är väldigt utsatta på andrahandsmarknaden är det minst sagt problematiskt. Nu är det hög tid att stärka hyresgästernas position på den osäkra andrahandsmarknaden. En säkrare andrahandsmarknad för de som hyr bör därför vara ett prioriterat mål.

Sveriges förenade studentkårer

Möjliga indikatorer: En analys av regleringen av andrahandsmarknaden utifrån hyresgästernas perspektiv.

Förslag till åtgärder: Återinför möjligheten att få tillbaka överhyror i efterhand och ställ krav på att kommunerna ska ha transparenta bostadsförmedlingssystem för såväl första- som andrahandskontrakt.

Fler unga ska få plats i högskolan

Vid antagningen till höstterminen 2013 fick omkring 100 000 sökande inte plats i högskolan. Möjligheten till högre studier är en viktig del för att kunna forma sitt eget liv. Regeringen bör ha som mål att öka andelen sökande som blir antagna till högskoleutbildning.

Möjliga indikatorer för uppföljning: Antagningsstatistik från Universitets- och högskolerådet.

Förslag till åtgärder: Finansiera fler utbildningsplatser inom högskolan.

Fler unga med funktionsnedsättning ska fortsätta till högre utbildning

Högre utbildning ökar inte bara chanserna till arbete utan har också visat sig vara betydelsefullt för den enskilda individens hälsa och välmående.⁴ Unga med funktionsnedsättning har både lägre utbildningsnivå och sämre upplevd hälsa.⁵ Bättre möjligheter till högre utbildning för personer med funktionsnedsättning är med andra ord ett mycket angeläget mål att arbeta mot. Regeringen bör sätta upp ett mål för hur stor andel unga med funktionsnedsättning som ska gå vidare till högre utbildning.

Möjliga indikatorer för uppföljning: Statistiken kring studenter med funktionsnedsättning behöver utvecklas. Det är möjligt att nya indikatorer måste tas fram. Viss statistik finns på <http://www.studeramedfunktionshinder.nu> och hos CSN.

Förslag till åtgärder: Ge lärosätena i uppdrag att ta fram konkreta åtgärder för att öka rekryteringen av studenter med funktionsnedsättning. Utvidga skyddet mot diskriminering kopplat till funktionsnedsättning i högskolan. Se över och säkra finansieringen av högskolornas verksamheter för särskilt stöd till studenter med funktionsnedsättning. Utvidga möjligheterna för personer med examen från särgymnasium att studera vidare.⁶⁷

⁴ Se exempelvis Folkhälsoinstitutets rapport "Ekonomiska och sociala förutsättningar: kunskapsunderlag för folkhälsopolitisk rapport 2010"

⁵ Ungdomsstyrelsens rapport Fokus 12

⁶ Personer med examen från särgymnasium har generellt sett inte behörighet att studera vidare inom högre utbildning, men det finns enskilda projekt som gör undantag i de reglerna. Se exempelvis: <http://www.suh.se/index.php/projekt/halsoinspiratorsprojektet>

Resurserna till högskolan ska stärkas

Resurserna inom högskolan har urholkats sedan 90-talet. Enligt Sveriges universitetslärarförbund behövs en förstärkning av sammanlagt 6,7 miljarder till högskolan för att återställa resursnivåerna. Urholkningen har lett till bland annat mindre undervisningstid, större undervisningsgrupper och mindre tid för förberedelser och efterarbete för universitetslärarna. Att investera i en högre utbildning är något av de viktigaste många unga personer kan göra för att forma sina liv. Därför är det också avgörande att högskolorna kan leverera en fullgod utbildning.

Möjliga indikatorer för uppföljning: Ersättningsnivåer per helårsstudent. Kostnads- och intäktsutveckling för högskolorna per helårsstudenter.

Förslag till åtgärder: Höjda ersättningsnivåer per helårsstudent. Enligt Sveriges universitetslärarförbund behövs sammanlagt 6,7 miljarder i resursförstärkning till högskolan. Gör om resurstilldelningen så att lärosätena får kompensation för höjda utgifter som lönekostnader. Resurstilldelningssystemet utformning måste också ses över rent generellt.

Undervisningsmetoderna i högskolan ska vila på vetenskaplig grund

En stor del av den undervisning som bedrivs på svenska lärosäten speglar inte aktuell forskning om lärande och undervisning på högskolenivå. Det krävs pedagogiskt skickliga lärare i högskolan om alla studenter ska ha möjlighet att nå målen och möta de krav som ställs på dem. För underrepresenterade grupper av studenter, exempelvis studenter från studieovana hem, kan undervisningens upplägg och lärarens pedagogiska kompetens vara särskilt viktig. För studenter med exempelvis läs- och skrivsvårigheter eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar är också lärarnas inställning och pedagogiska kompetens många gånger särskilt viktig. SFS efterfrågar en rejäl satsning på det högskolepedagogiska området de närmsta åren. Ett mål bör vara att universitetslärares pedagogiska kompetens ska uppvärderas och öka.

Möjliga indikatorer för uppföljning: Hur många universitetslärare genomgår högskolepedagogisk utbildning. Hur mycket forskningsmedel går till högskolepedagogiska projekt. Hur många högskolor har infört pedagogisk meritering.

⁷ För mer utförlig information läs SFS remissvar till FunkA-utredningen.

http://sfs.se/sites/default/files/pm2_1_1314_funka_arbetshjalsmedel_och_forsakringsskydd.pdf

Sveriges förenade studentkårer

Förslag till åtgärder: SFS rapport ”Studentens lärande i centrum”⁸ innehåller ett stort antal förslag för att öka och uppvärdera den pedagogiska kompetensen inom högskolan. Bland annat föreslår vi en funktion som ska kunna samla och sprida kunskap om högskolepedagogiska frågor och att kravet på tio veckors högskolepedagogisk undervisning för de som undervisar på högskolan ska återinföras.

Studiemedlet ska gå att leva på

Enligt CSN:s senaste undersökning uppger bara en fjärdedel av studiemedelstagarna att studiemedlet helt täcker deras levnadskostnader. SFS uträkningar visar att studenter skulle behöva cirka 800 kronor mer i månaden för att kunna täcka grundläggande kostnader som exempelvis studiematerial, mat och bostad. Regeringens höjning av studiemedlet har inneburit en viss förbättring samtidigt som skillnad mellan bidrag och lån har ökat, vilket är beklagligt. I jämförelse med övriga nordiska länder, bortsett från Island, består det svenska studiemedlet till mycket större del av lån. Regeringens mål bör vara ett studiemedel som går att leva på med minst 40 procent bidrag till 2017.

Möjliga indikatorer för uppföljning: CSN:s siffror om andel studiemedelstagare som uppger att studiemedlet täcker deras levnadskostnader. SFS studentbudget.

Förslag till åtgärder: Höjt studiemedel. I första hand i form av höjt bidrag.

Fler unga och studenter ska omfattas av socialförsäkringssystemet

Många unga och studenter saknar ett gott skydd från socialförsäkringssystemet. Det beror på att unga ofta har osäkra anställningar och att försäkringssystemet för studerande lider av stora brister. Studerande har exempelvis 30 dagars karenstid och kan inte vara sjukskrivna på deltid. SFS anser att ett mål för ungdomspolitikerna bör vara att fler unga och studerande ska omfattas av sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen.

Förslag till åtgärder: Se till att de förslag som läggs inom den parlamentariska socialförsäkringsutredningen, PSFU, har ett ungdoms- och studerandeperspektiv. Ändra karenstiden i studerandes sjukförsäkring och möjliggör deltidsjukskrivning för studerande.

Ökad kunskap om orsaker till ohälsa bland studenter

CSN:s undersökning om studerandes sociala och ekonomiska situation visar att de studerande bedömer sin hälsa som sämre än befolkningen i

⁸ Rapporten finns att ladda ner på:

http://www.sfs.se/sites/default/files/sfs_rapport_studentens_larande_i_centrum_kvalitet_ur_ett_studentperspektiv.pdf

Sveriges förenade studentkårer

övrigt. Deras undersökningar har visat att många studerande lider av både fysisk och psykisk ohälsa och att stress ofta är en orsak. Deras resultat visar också att kvinnor mår sämre än män. Än så länge är orsakerna till ohälsan relativt outforskade. Ett mål bör vara att öka kunskapen kring studerandes hälsa och framförallt orsakerna till ohälsan. På så sätt kan ändamålsenliga åtgärder tas fram. Ett mål för ungdomspolitiken bör vara att alla studerande ska ha tillgång till likvärdig hälsovård.

Indikatorer: CSN:s undersökning studerandes ekonomiska och sociala situation som kommer ut vartannat år.

Åtgärder: Ta fram underlag som förklarar orsaker till ohälsa bland studerande och ge CSN i uppdrag att löpande undersöka frågan om studerandes hälsa för att möjliggöra jämförelser över tid. Kartlägg studenters tillgång till studenthälsan på olika orter.